

Kultovní objekty

Je známo, že kult hrál v životě pravěkého člověka významnou roli. Existence obětíšť se všeobecně uznává, ovšem v archeologickém materiálu bývá obtížné je rozpoznat, protože nálezy se obvykle neliší od materiálů z jiných objektů. Známé několik lokalit, kde se nacházely objekty, které s velkou pravděpodobností sloužily k náboženským úkonům jako kultovní objekty – obětíšť.

- **Holešov**

Nachází se zde jáma se žárovištěm. Měla vypálené stěny a na dně ležela vrstva popela. Kromě zlomku bronzového plechu dvou malých elipsovitých vaniček, zoomorfní nádoby, části okřínu a dalšího střepu se v ní našlo množství mazanícových zlomků, z nichž se podařilo sestavit jakýsi válec se základnou v podobě mezikruží o vnitřním průměru asi 45 cm a o vnějším okolo 90 cm. Poloha zlomků dovoluje předpokládat, že původně stálo těleso nad jámou, v níž se obětiny spalovaly.

- **Dvory nad Žitavou**

Záchranný výzkum byl prováděn r. 1955 a byly zjištěny tři jámy s bohatým keramickým inventářem. První dvě jámy (č. 1 a 2) obsahovaly velké množství téměř celých, většinou menších keramických forem, které můžeme za odpadové. Jáma č. 3 se nacházela v blízkosti prvních dvou. Na úrovni písčitého podkladu měla tvar nepravidelného oválu. Byla vyplněna tmavočernou půdou. Hlavně na JV polovici jámy byla výplň promísená s úlomkovitou mazanicí. Zlomky mazanice byly většinou na jedné straně hlazené a několikrát natřené, s plastickou poloreliéfní výzdobou. Ve středu JV polovičky této jámy byla hluboko zapuštěna velká bezúchá amfora. Vedle ní zleva i zprava byly zjištěny zlomky dvou umělecky zdobených menších nádobek. V severním rohu stála velká baňatá dvojchá nádoba (s oválnou základnou), na opačném konci ležela další podobná nádoba. Všechny ostatní nalezené nádoby byly výrazně výše položené než centrální nádoba. Uvedené nálezy doplňují velké ploché kameny oválného tvaru, jehlanovité závaží s vývrtem, zlomek pískovcovitého dvojstranného kadlubu a ohořelé zvířecí parohy.

- **Černčín**

Objekt byl nalezen r. 1924 v poloze „Lopaty“ asi v hloubce 40 cm a narazil na něj při orání Josef Slezáček. Byly to dvě protínající se zídky z vápencových kamenů, jež vytvářely rovnoramenný kříž. Jeho ramena 250 cm dlouhá a 50 cm široká byla orientovaná přesně ve směru hlavních světových stran. Konec každého ramene se rozšiřoval v rovnou příčku asi 1 m dlouhou. Doprostřed kříže byla usazena dvojchá nádoba a ve středu koncových příček jeho ramen byl rovněž po jedné nádobě. Nebyly tu stopy ani po kostrovém nebo žárovém hrobu ani jiné předměty nebo kulturní vrstvy, jež by ukazovaly na sídlištní objekt. O významu tohoto znaku není zcela jasno, ale řada badatelů v něm vidí symbol ohně nebo slunce. O spojení černčínského objektu se solárním kultem by se pak dalo uvažovat i vzhledem k přesné orientaci jeho ramen ve směru hlavních světových stran. Tento objekt by byl tedy obětíštěm, zbudovaný uprostřed pole nebo pastvin, kde se přinášela oběť životodárnému slunci.

- **Uherský Brod**

Výzkum r. 1901 učinili J. Kučera a Fr. Rajchl v poloze na „Panském lánu“. Prozkoumali tu na nevelkém sídlišti rozsáhlý objekt zabírající plochu asi 70 m². Přitom zjistili v hloubce asi 60 cm téměř 70 cm silnou popelovitou vrstvu, která obsahovala rozmanité nádoby a mnoho keramických zlomků, zvířecích kostí a drobné předměty z bronzu. Tato vrstva směrem k severní straně jámy mohutněla a přecházela v čistý popel v němž ležela kostra domácího tura, orientovaná od jihu k severu. Pod jeho lebkou, obloženou kameny, byly dvě loďkovité nádoby-vaničky, které spočívaly na plochých kamenech. Po pravé straně lebky byly kusy dvou jiných tuřích lebek, kdežto po levé straně byla hromádka tuřích čelistí, ty z částí kryly mísu na nožce, rovněž obloženou kameny. Na západní straně jámy, kde kulturní vrstva klesala ještě hlouběji, se jevila kruhovitá prohlubeň o průměru asi 10 cm a houbce 50 cm. Severně od ní v menší hloubce byla jakási pánev – z hlíny upravený mísovitý tvar o průměru 40 cm a hloubce 8 cm. Její obvod lemovala na vnější straně tři koncentrická žebra asi 3 cm vysoká, nese stopy nátěru bílou hlinkou. Hned vedle byl nalezen podobný útvar, ale byl čtyřhranný. Tato pánev byla ale rozpadlá a také nesla bílý nátěr a byla ohraničena třemi obdobnými žebry. Dále se zde našly zlomky měděné rudy a strusky a zuhelnatělé proso. Kromě celého skeletu domácího tura zde bylo mnoho dalších kostí např.: vepře, ovce, zajíce, psa, srnce a medvěda. Mezi keramickým materiálem byly také tři plastiky býčích hlaviček, které pocházejí ze zoomorfních nádobek.

- **Unčovice**

Zde šlo o částečně odtěženou jámu o průměru 130 cm a hloubce 250 cm s výběžkem k SZ straně. Horní část objektu byla vyplněna světlou hlínou s ojedinělými střepy, pod ní byla vrstva tmavé hlíny se střepy, úlomky mazanice a z obdélníkovým valounem se stopami žihání. Ve spodní části se našli spálené i nespálené kosti. Jeden ze spálených zlomků pocházel z lebeční kosti mladého člověka a nespálené pocházejí ze skotu a vepře. Vypálené stěny a ožehnutá keramika naznačují, že v jámě hořel oheň. Bylo tu zjištěno celkem dvacet nádob a z dalších jedenácti nádob se dochovali střepy. Mezi keramikou převažovali zásobnicové tvary, ale objevil se i zlomek z hlíny vymodelované boty. Tato jáma je považována za obětíště se žárovištěm ke spalování přinášených objektů.

- **Viničné Šumice**

Objekt se nachází v poloze „Půllány“ a zkoumal ho v r.1945 Josef Poulík. Pod 20 cm silnou vrstvou ornice byla objevena ve spraši vyhloubená jamka mísovitého tvaru o průměru asi 60-70 cm a hloubce asi 30 cm. Byla celá vyplněna sazovitým popelem a na jejích stěnách byly patrné stopy ohně. Při jejím východním okraji stála amfora na nožce plná spáleného obilí. Při severním okraji prohlubně byla nalezena část džbánu a přepálené střepy větší nádoby. Mezi nimi byl i střep mísy a masivní hlinitý kotouč. Celkový charakter tohoto objektu poukazuje na místo, kde se obětovali polní plodiny. Obětiny tohoto druhu byly zpravidla určeny přírodním božstvům plodivé síly, ať při oběti děkovné nebo prosebné.

Přinášení zápalných obětí bylo nepochybně spojeno s dalšími rituály, při nichž se do země dostala kromě užitkové také rituální keramika, jako malé oválné misky a zoo i antropomorfní nádoby. Na žárových obětištích jsou obvyklá kamenná drtidla a podložky, zatímco bronzové předměty se objevují zřídka. Snad nejtypičtější pro tyto objekty je vypálení stěn, zvrstvení výplně, popel, opálené kameny a spálené nebo roztráštěné kosti. Kultovní jámy obsahují zpravidla větší počet nádob, z nichž některé bývají úmyslně poškozené, někdy převrácené vzhůru dnem a více či méně ožehnuté.

Literatura:

DOHNAL, V. 1988: Středo- a mladobronzová žárová obětiště na Moravě. In: Antropofagie a pohřební ritus doby bronzové, Materiály z pracovního setkání Brno, pavilon Anthropos 24.-25. 10. 1988, Brno, 175-187.

HRUBÝ, V. 1958: Kultovní objekty lidstva středodunajské mohylové kultury na Moravě, PA 45, 40-57.

PAULÍK, J. 1962: Mazanica s plastickou výzdobou v době bronzové na Slovensku, Študijné zvesti 10, 27-57.